

Lietuva

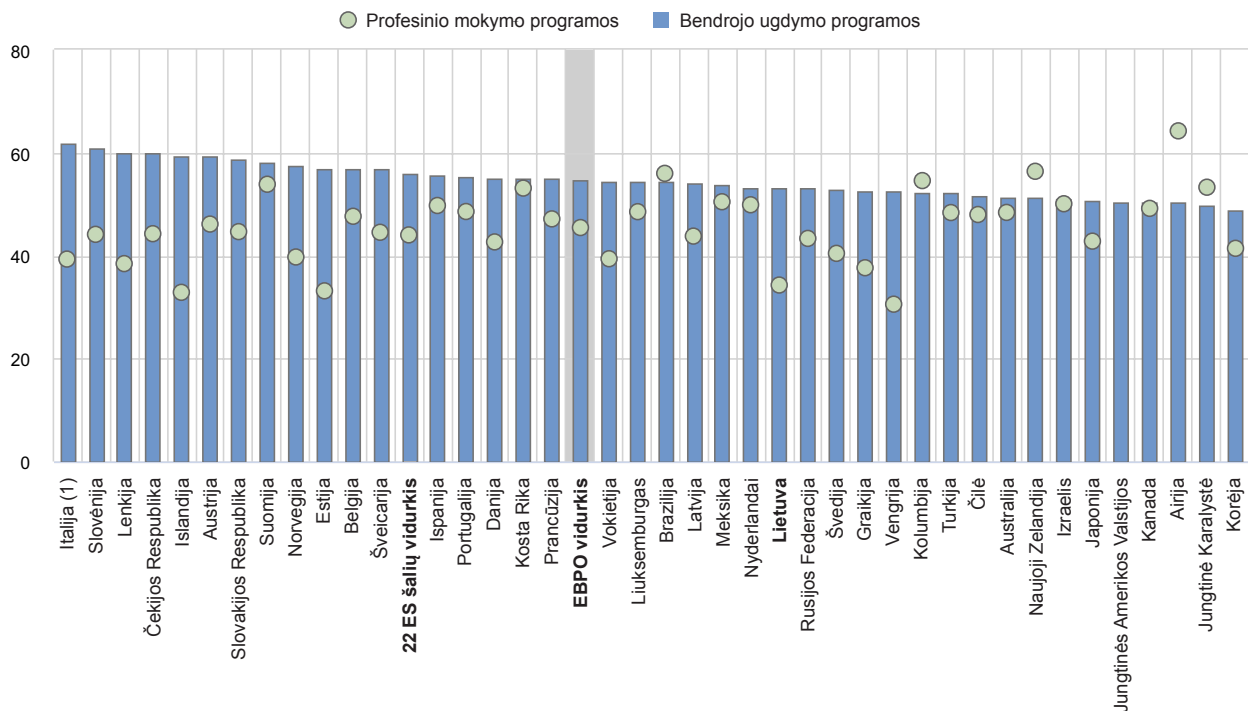
Lygių galimybių užtikrinimas skirtingos socialinės-ekonominės padėties asmenims

- Socialinė-ekonominė padėtis gali turėti didelę reikšmę asmenų dalyvavimui švietimo sistemoje, ypač ugdymo pakopose, kurios daugelyje šalių itin priklauso nuo privačių investicijų, kaip antai ankstyvojo ugdymo bei priežiūros ir aukštojo mokslo. Lietuvai tai mažiau būdinga: šalyje iš privačių šaltinių buvo finansuojama 13 proc. visų ikimokykliniam ugdymui skirtų lėšų (mažiau už 17 proc. siekiantį EBPO vidurkį). Aukštajam mokslui Lietuvoje iš privačių šaltinių skirtos lėšos sudarė 28 proc. visų išlaidų (EBPO vidurkis – 30 proc.).
- Mokestis už bakalauro studijų programas Lietuvos valstybinėse aukštosiose mokyklose yra vienas didžiausių iš visų duomenis pateikusių šalių. 2019–2020 mokslo metais šalies bakalauro studijų studentai per metus už mokslą vidutiniškai mokėjo 4 048 JAV dol.
- Finansinė valstybinio sektoriaus parama privačiam sektoriui ir tiesioginė finansinė parama studentams padeda palengvinti studentų finansinę naštą: 60 proc. Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų gavo finansinę paramą, t. y. skatinamąsias ir socialines stipendijas, valstybės remiamas paskolas. 2018 m. Lietuvos valstybinio sektoriaus parama privatioms aukštojo mokslo įstaigoms sudarė mažiau kaip 1 proc. visų aukštojo mokslo įstaigų išlaidų, ir tai yra mažiau nei 8 proc. siekiantis EBPO vidurkis. Valstybinio sektoriaus parama privatioms ikimokyklinio ugdymo įstaigoms paprastai yra mažesnė nei aukštosioms mokykloms ir EBPO šalyse vidutiniškai sudaro 0,6 proc. visų išlaidų. Lietuvoje privatioms šio ugdymo lygmens įstaigoms valstybinio sektoriaus parama neskiriama.
- Daugelyje EBPO šalių mokinių mokymosi rezultatams didesnę įtaką daro socialinė ir ekonominė padėtis nei lytis ar imigranto statusas. Lietuvoje 2018 m. PISA ekonominio, socialinio ir kultūrinio statuso (angl. santrumpa ESCS) indekso apatinio kvartilio vaikų, pasiekusių bent 2 PISA skaitymo gebėjimų lygį, dalis buvo 32 proc. mažesnė nei vaikų iš aukščiausio ESCS kvartilio (EBPO vidurkis – 29 proc.).
- Lietuvoje užsienio studentų mobilumas aukštojo mokslo pakopoje nuolat augo. 2019 m. jų buvo skaičiuojama apie 6 700, ir tai sudarė 6 proc. visų Lietuvos studentų. Didžiausia Lietuvoje studijuojančių aukštųjų mokyklų studentų užsieniečių dalis yra iš Indijos. Studentai iš mažas ir mažesnes nei vidutines pajamas gaunančių šalių užsienyje studijuoja rečiau. 2019 m. šie studentai sudarė 29 proc. visų užsienio studentų EBPO šalyse, o Lietuvoje – 31 proc.
- Daugelyje šalių išsilavinimo skirtumai reikšmingai prisideda prie didėjančios pajamų nelygybės. 2018 m. Lietuvoje, kaip ir vidutiniškai EBPO šalyse, 27 proc. 25–64 metų amžiaus suaugusiųjų, neturinčių vidurinio išsilavinimo, uždirbo pusę ar mažiau nei pusę vidutinio darbo užmokesčio.

Lyčių nelygybė ir švietimo rezultatai

- 2019 m. Lietuvoje kursą kartojo 0,5 proc. pagrindinio ugdymo (EBPO vidurkis – 1,9 proc.) ir 0,4 proc. vidurinio ugdymo (EBPO vidurkis – 3 proc.) mokinių. Berniukai dažniau kartoja pagrindinio ugdymo programos kursą nei mergaitės. Lietuvoje 69 proc. mokinių, kartojuusių pagrindinio ugdymo programos kursą, buvo berniukai (EBPO vidurkis – 61 proc.). Vidurinio ugdymo programos kursą kartojuusių berniukų dalis šalyje yra mažesnė – 60 proc. (EBPO vidurkis – 57 proc.).
- Daugelyje EBPO šalių vyrai dažniau nei moterys kartu su viduriniu išsilavinimu siekia įgyti ir profesiją. Tai būdinga ir Lietuvai: 2019 m. šalyje tarp asmenų, kurie kartu su profesija įgijo ir vidurinį išsilavinimą, 66 proc. buvo vyrai (EBPO vidurkis – 55 proc.). Moterys Lietuvoje dažniau baigia bendrąsias vidurinio ugdymo programas ir sudaro 53 proc. abiturientų (EBPO vidurkis – 55 proc.) (1 pav.).
- Pastaraisiais dešimtmečiais daugėjo norinčiųjų įgyti aukštąjį išsilavinimą. 2020 m. visose EBPO šalyse 25–34 metų amžiaus moterys dažniau nei vyrai įgijo aukštąjį išsilavinimą. 2020 m. Lietuvoje aukštąjį išsilavinimą turėjo 68 proc. 25–34 metų moterų (EBPO vidurkis – 52 proc.), jų bendraamžių vyrų – 46 proc. (EBPO vidurkis – 39 proc.).
- Ir toliau išlieka reikšmingi lyčių skirtumai pagal dalyvavimą studijų programose. Daugelyje EBPO šalių mažai moterų dalyvauja gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) studijų programose. 2019 m. tarp visų įstojusiųjų į inžinerijos, gamybos ir statybos studijų programas moterų buvo 26 proc., o į informacinių ir ryšių technologijų (IRT) studijų programas – 20 proc. Lietuvoje tarp visų pasirinkusiųjų inžinerijos, gamybos ir statybos studijas moterys sudarė 23 proc., o IRT studijas – 14 proc. Tačiau moterys sudarė net 86 proc. pasirinkusiųjų švietimo srities – sektoriaus, kuriame tradiciškai vyrauja moterys, – studijas. Lietuvoje vyrai sudaro tik 18 proc. mokytojų visose švietimo pakopose (EBPO vidurkis – 30 proc.).
- Jaunos moterys turi mažiau galimybių įsidarbinti nei jauni vyrai, ypač įgijusios žemesnį išsilavinimą. 2020 m. Lietuvoje dirbo vos 41 proc. 25–34 metų amžiaus moterų, neįgijusių vidurinio išsilavinimo, tokių vyrų dalis buvo 57 proc. Šis lyčių skirtumas yra mažesnis nei vidutiniškai EBPO šalyse, kuriose dirba 43 proc. vidurinio išsilavinimo neturinčių moterų ir 69 proc. vyrų.
- Beveik visose EBPO šalyse ir visų išsilavinimo lygių 25–64 metų amžiaus moterys uždirba mažiau nei jų bendraamžiai vyrai: moterų pajamos vidutiniškai sudaro tik 76–78 proc. vyrų uždarbio. Šis santykis labiau įvairuoja tarp skirtingų išsilavinimo lygių šalių viduje nei vidutiniškai tarp EBPO šalių. Lietuvoje moterys, įgijusios aukštąjį išsilavinimą, uždirba mažiausiai, palyginti su to paties išsilavinimo vyrais, – jų atlyginimas sudaro 76 proc. panašaus išsilavinimo vyrų darbo užmokesčio, o moterų, neįgijusių vidurinio išsilavinimo, atlygis sudaro 85 proc. panašaus išsilavinimo vyrų gaunamo uždarbio.
- Duomenis pateikusiose EBPO šalyse 25–64 metų amžiaus moterys vidutiniškai yra šiek tiek labiau linkusios įsitraukti į suaugusiųjų mokymąsi nei to paties amžiaus vyrai. 2016 m. Lietuvoje formaliojo ir (arba) neformaliojo švietimo ir mokymo veikloje dalyvavo 32 proc. moterų ir 24 proc. vyrų. 29 proc. vyrų ir moterų nurodė, kad formaliojo ir (arba) neformaliojo švietimo veikloje nedalyvauja dėl šeimininių priežasčių.

1 pav. Moterų dalis tarp visų vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų, pagal ugdymo programas (2019) (proc.)

1. Įtrauktas aukštojo išsilavinimo nesuteikiantis povidurinis mokymas.

Šalys išdėstytos mažėjančia tvarka pagal moterų, besimokančių pagal bendrąsias ugdymo programas, dalį.

Šaltinis: OECD (2021). B3.1 lentelė. Daugiau informacijos pateikta skyriuje „Šaltiniai“, o pastabos – 3 priede (prieiga per internetą: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterB.pdf)

Švietimas ir migracija

- Vidutiniškai EBPO šalyse užsienyje gimę 25–64 m. amžiaus suaugusieji sudaro 22 proc. visų asmenų, neįgijusių vidurinio išsilavinimo, 14 proc. įgijusiųjų vidurinį arba aukštojo išsilavinimo nesuteikiantį povidurinį išsilavinimą ir 18 proc. įgijusiųjų aukštąjį išsilavinimą. Lietuvoje didžiausia dalis užsienyje gimusių suaugusiųjų yra tarp vidurinį arba aukštojo išsilavinimo nesuteikiantį povidurinį išsilavinimą įgijusių suaugusiųjų (2020 m. – 6 proc.).
- Įsidarbinimo galimybės didėja kartu su įgyto išsilavinimo lygiu, tačiau užsienyje gimę ir aukštąjį išsilavinimą įgiję suaugusieji paprastai turi mažesnes galimybes įsidarbinti, nei jų bendraamžiai vietos gyventojai. Vidutiniškai EBPO šalyse dirba 86 proc. aukštąjį išsilavinimą įgijusių vietos gyventojų, palyginti su 79 proc. užsienyje gimusių aukštąjį išsilavinimą turinčių suaugusiųjų. Lietuvoje dirba 90 proc. aukštąjį išsilavinimą įgijusių vietos gyventojų ir 84 proc. to paties išsilavinimo užsienyje gimusių suaugusiųjų.
- Be to, užsienyje gimę jauni suaugusieji (15–29 metų) dažniau nei vietiniai jų bendraamžiai nei dirba, nei mokosi. Vidutiniškai EBPO šalyse nei dirba, nei mokosi 18,8 proc. užsienyje gimusių ir 13,7 proc. vietos gyventojų. Lietuvoje šis skirtumas siekia 3 procentinius punktus (15,6 proc. ir 12,5 proc.).

Regioniniai švietimo skirtumai

- Nacionalinio lygmens duomenys dažnai slepia regioninius ugdymo prieinamumo ir vaikų dalyvavimo švietimo procese skirtumus. Regioniniai skirtumai paprastai didėja neprivalomuose ugdymo lygmenyse. Pavyzdžiui, daugelyje šalių 3–5 metų amžiaus vaikų dalyvavimo švietimo procese skirtumai yra didesni nei 6–14 metų amžiaus vaikų. Tai būdinga ir Lietuvai, kurioje 3–5 metų amžiaus vaikų dalyvavimo švietimo procese rodiklis svyruoja nuo 84 proc. Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose iki 95 proc. Vilniaus regione, o 6–14 metų amžiaus vaikų dalyvavimo rodiklis pagal regionus nesiskiria ir siekia 100 proc. 15–19 metų amžiaus paauglių dalyvavimo švietimo procese rodiklis Lietuvoje svyruoja nuo 89 proc. iki 100 proc.
- Aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų dalys skirtinguose šalies regionuose gali gerokai skirtis. Lietuvoje 25–64 metų amžiaus suaugusiųjų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, dalis svyruoja nuo 38 proc. Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose iki 59 proc. Vilniaus regione. Šie regioniniai skirtumai panašūs, kaip ir kitose EBPO šalyse.
- EBPO valstybėse ir šalyse partnerėse vidutinio užimtumo lygio regioniniai skirtumai labiau pastebimi tarp asmenų, kurie neįgijo vidurinio išsilavinimo (17 procentinių punktų), nei tarp turinčiųjų aukštąjį išsilavinimą (8 procentiniai punktai). Lietuvoje suaugusiųjų, turinčių žemesnį nei vidurinį išsilavinimą, užimtumo lygis skirtinguose šalies regionuose skiriasi 2 procentiniais punktais, o aukštąjį išsilavinimą turinčių suaugusiųjų – 4 procentiniais punktais.

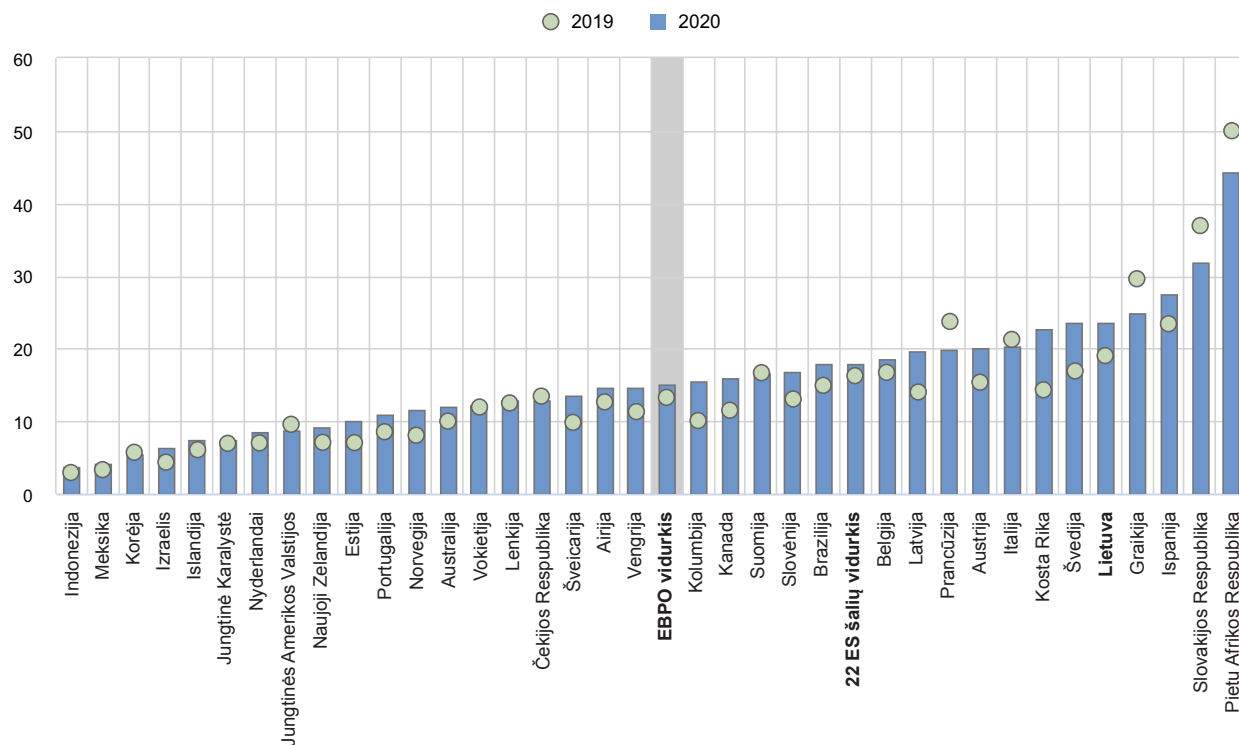
COVID-19: 18 pandemijos mėnesių

- Daugelyje pasaulio šalių COVID-19 plitimas kontakcinį ugdymą trikdė ir 2021 metais. Nuo 2020 m. pradžios iki 2021 m. gegužės mėn. vidurio mokyklos tam tikrą laiką buvo uždarytos 37 EBPO valstybėse ir šalyse partnerėse.
- Nuo 2020 m. pradžios dienų, kai dėl pandemijos mokyklos buvo visiškai uždarytos (išskyrus mokyklines atostogas, valstybines šventes ir savaitgalius), skaičius įvairiose šalyse reikšmingai skiriasi ir auga, didėjant ugdymo lygmeniui. Tai pasakytina ir apie Lietuvą. Nuo 2020 m. sausio 1 d. iki 2021 m. gegužės 20 d. Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigos buvo visiškai uždarytos vidutiniškai 89 dienas, pradinę ugdymo programą vykdančios mokyklos – 94 dienas, pagrindinę ugdymo programą – 137 dienas, o vidurinio ugdymo programą – 132 dienas. Palyginkime: EBPO šalyse mokyklos buvo uždarytos atitinkamai vidutiniškai 55, 78, 92 ir 101 dieną.
- Daugelyje šalių mokyklos nebuvo visiškai uždarytos, bet dirbo mažesniu pajėgumu. Pavyzdžiui, Lietuvoje nuo 2020 m. sausio iki 2021 m. gegužės vidurinio ugdymo mokyklos iš dalies buvo atidarytos 139 dienas – 125 dienas 2020 m. ir 14 dienų 2021 m. Tai yra daugiau už EBPO vidurkį (57 dienos) – vidutiniškai EBPO šalyse 2020 m. mokyklos iš dalies buvo atidarytos 27 dienas, o 2021 m. – 30 dienų. Sudėjus visas dienas, kai mokyklos buvo iš dalies arba visiškai uždarytos, mokymasis vidurinio ugdymo lygmenyje nuo 2020 m. sausio iki 2021 m. gegužės Lietuvoje buvo sutrikdytas 271 dieną.
- Daugelyje šalių susirūpinimą kelia COVID-19 ir mokyklų uždarymo poveikis švietimo teisingumui. 30 iš 36 apklaustų EBPO valstybių ir šalių partnerių, įskaitant Lietuvą, pranešė, kad ėmėsi papildomų priemonių, skirtų paremti vaikų, per pandemiją susidūrusių su papildomomis mokymosi kliūtimis, ugdymą. 22 iš šių šalių, įskaitant Lietuvą, pranešė finansavusias priemones, suteikusias mokiniams prieigą prie švietimo. Be to, 29 EBPO valstybėse ir šalyse partnerėse, įskaitant Lietuvą, įgyvendintos priemonės, skatinančios socialiai remtinus ar pažeidžiamus mokinius grįžti į mokyklas po uždarymo.
- Šalys turėjo priimti sudėtingus sprendimus, kaip geriau valdyti turimus išteklius, siekiant užtikrinti, kad mokiniai ir toliau turėtų prieigą prie kokybiško švietimo kuo saugesnėmis sąlygomis, ir būtų

kuo mažiau trikdomas mokymosi procesas. Prieš pandemiją (2018 m.) Lietuvoje visos valstybinio sektoriaus išlaidos pradiniam, pagrindiniam, viduriniam ugdymui ir paviduriniam aukštojo išsilavinimo nesuteikiančiam mokymui siekė 2,2 proc. BVP, ir tai buvo mažiau už 3,2 proc. siekiantį EBPO vidurkį. Maždaug du trečdaliai EBPO valstybių ir šalių partnerių pranešė, kad 2020 m. padidino finansavimą pradinio ir vidurinio ugdymo mokykloms, siekdamos padėti joms įveikti krizę. Palyginti su ankstesniais metais, 2020 m. ir 2021 m. pradiniam ir pagrindiniam ugdymui didesnę finansavimą skyrė ir Lietuva.

- 20 EBPO valstybių ir šalių partnerių, išskyrus Lietuvą, pranešė, kad papildomas valstybės finansavimas, kurį jos skyrė, norėdamos padėti pradinėms ir vidurinėms mokykloms tinkamai reaguoti į pandemiją, priklausė nuo mokinių skaičiaus klasėse. Be to, 16 šalių, įskaitant Lietuvą, skyrė papildomų lėšų palankių socialinių-ekonominių sąlygų neturintiems mokiniams, siekdamos, kad ištekliai būtų skirti tiems mokiniams, kuriems jų reikia labiausiai.
- Šalių požiūris į mokytojų skiepijimą nuo COVID-19 prioriteto tvarka skyrėsi. 19 EBPO valstybių ir šalių partnerių, įskaitant Lietuvą, pagal nacionaliniu lygmeniu vyriausybės sudarytus gyventojų skiepijimo planus (2021 m. gegužės 20 d. duomenimis) prioriteto tvarka skiepijo bent jau kai kuriuos mokytojus.
- Pandemijos poveikis ekonomikai padidino susirūpinimą jaunų suaugusiųjų, ypač anksčiau paliekančių švietimo sistemą, perspektyvomis. 2020 m. Lietuvoje nedarbo lygis tarp 25–34 metų amžiaus asmenų, neįgijusių vidurinio išsilavinimo, buvo 23,6 proc., t. y. 5 procentiniais punktais didesnis nei prieš metus. Palyginkime: 2020 m. vidutinis EBPO šalių jaunimo nedarbas siekė 15,1 proc. (nuo 2019 m. padidėjo 2 procentiniais punktais) (2 pav.).
- Nuo 2019 m. antrojo ketvirčio iki 2020 m. antrojo ketvirčio (t. y. per pirmosios COVID-19 bangos piką daugelyje EBPO šalių) EBPO šalyse suaugusiųjų, įsitraukusių į formalųjį ir (arba) neformalųjį švietimą, vidutiniškai sumažėjo 27 proc. Lietuvoje suaugusiųjų dalyvavimas formaliojo ir (arba) neformaliojo švietimo veikloje šiuo laikotarpiu sumažėjo 8 proc.

2 pav. 25–34 metų amžiaus asmenų, neįgijusių vidurinio išsilavinimo, nedarbo tendencijos (2019 m. ir 2020 m.) (proc.)

Palyginkite savo šalį: <https://www.compareyourcountry.org/education-at-a-glance-2021/en/2/3044+3045+3046/trend//OAVG>.

Šalys išdėstytos didėjančia tvarka pagal 25–34 metų amžiaus asmenų, neįgijusių vidurinio išsilavinimo, nedarbo lygį 2020 m.

Šaltinis: OECD (2021). A3.3 lentelė. Daugiau informacijos pateikta skyriuje „Šaltiniai“, o pastabos – 3 priede

(prieiga per internetą: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterA.pdf)

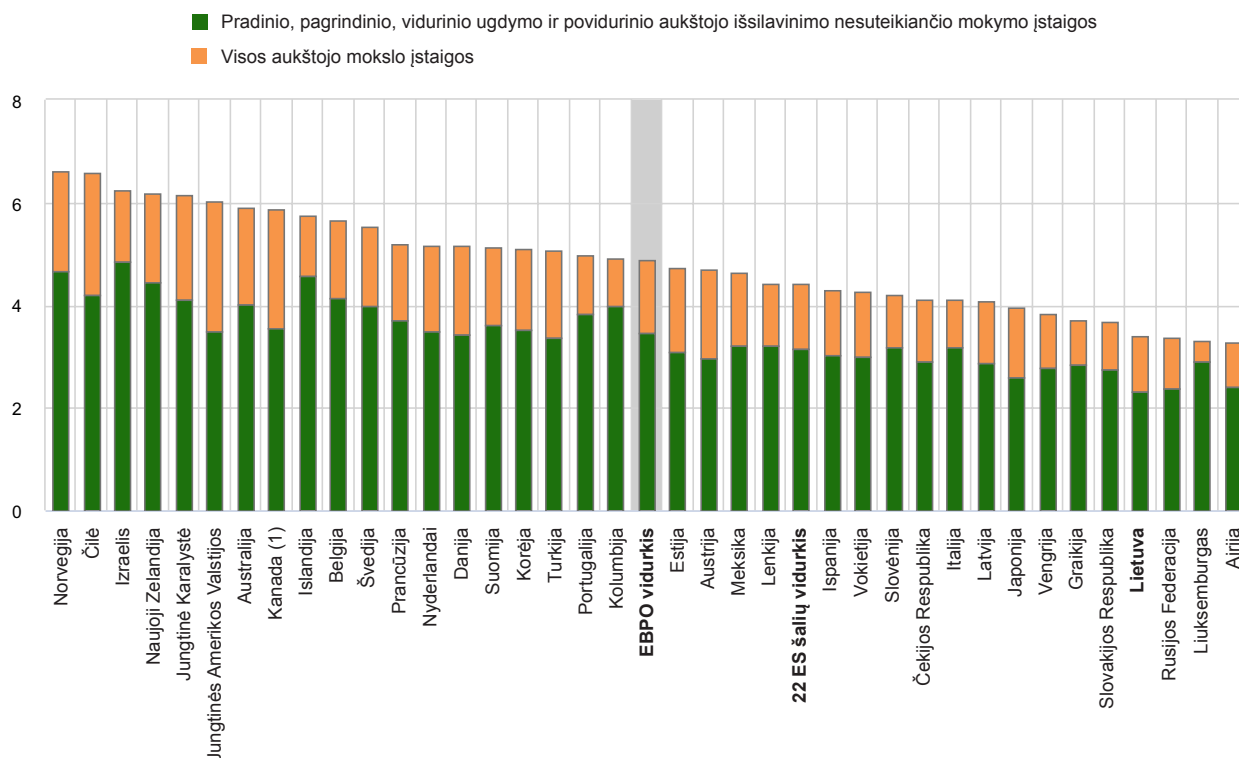
Investicijos į švietimą

- Metinės išlaidos vienam švietimo įstaigos mokiniui (studentui) parodo šalies kiekvienam besimokančiajam skiriamas investicijas. Atsižvelgus į valstybinio sektoriaus paramą privačiam sektoriui, valstybės išlaidos vienam besimokančiajam (nuo pradinių mokyklų iki aukštojo mokslo įstaigų) 2018 m. Lietuvoje sudarė 6 281 JAV dol. (vertės, nurodytos JAV dolerių ekvivalentais, buvo konvertuotos atsižvelgiant į BVP, apskaičiuotus pagal perkamosios galios paritetus (PGP) (EBPO šalių vidurkis – 10 000 JAV dol.).
- Išlaidos pagrindinėms švietimo paslaugoms, t. y. mokymui, sudaro didžiausią dalį visų švietimo išlaidų. Tačiau papildomos paslaugos (pvz., mokinių gerovės užtikrinimas) ir tyrimų bei plėtros veikla taip pat turi įtakos vienam besimokančiajam tenkančių išlaidų dydžiui. Lietuvoje 87 proc. bendrojo ugdymo, pavidurinio aukštojo išsilavinimo nesuteikiančio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigų išlaidų, tenkančių vienam besimokančiajam, buvo skiriama pagrindinėms švietimo paslaugoms (EBPO šalių vidurkis – 89 proc.). Aukštojo mokslo lygmenyje ši dalis paprastai yra mažesnė dėl papildomų išlaidų moksliniams tyrimams ir plėtrai – tas būdinga ir Lietuvai, kur pagrindinėms švietimo paslaugoms skiriama 67 proc. visų aukštojo mokslo išlaidų.
- Išteklių skyrimas skirtingų ugdymo lygmenų ir tipų švietimo įstaigoms priklauso nuo to, ar tai yra valstybinės, ar privačios institucijos. 2018 m. Lietuvoje vienam bendrojo ugdymo ir pavidurinio aukštojo išsilavinimo nesuteikiančio mokymo mokyklos mokiniui teko 6 550 JAV dol. (3 904 JAV dol. mažiau už 10 454 JAV dol. siekiantį EBPO vidurkį), vienam aukštosios mokyklos studentui – vidutiniškai

9 905 JAV dol. (7 160 JAV dol. mažiau už EBPO vidurkį). Visose EBPO šalyse vienam valstybinės švietimo įstaigos mokiniui (studentui) skiriamos vidutinės lėšos yra didesnės nei privačios švietimo įstaigos besimokančiajam. Tas pasakytina ir apie Lietuvą, kur bendros išlaidos vienam valstybinių bendrojo ugdymo mokyklų ir aukštojo mokslo įstaigų mokiniui (studentui) siekia 7 348 JAV dol., o vienam privačių švietimo įstaigų besimokančiajam – 7 106 JAV dol.

- Visose EBPO šalyse 2012–2018 m. išlaidos vienam mokiniui (studentui) nuo pradinio iki aukštojo mokslo padidėjo vidutiniškai 1,6 proc. metinio augimo tempo. Lietuvoje išlaidos švietimo įstaigoms per metus vidutiniškai susitraukė 1,4 proc., o mokinių skaičius per šį laikotarpį vidutiniškai sumažėjo 3,1 proc., todėl vidutinis metinis vieno mokinio (studento) išlaidų augimo tempas per šį laikotarpį buvo 1,7 proc.
- Lietuva pateko tarp dešimties EBPO šalių, kurios bendrojo ugdymo, pavidurinio aukštojo išsilavinimo nesuteikiančio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigoms išleido mažiausią BVP dalį. 2018 m. Lietuva šioms švietimo įstaigoms skyrė 3,4 proc. BVP, tai yra 1,5 procentinio punkto mažiau už EBPO vidurkį. Vidutiniškai visuose švietimo lygmenyse (bendrojo ugdymo, pavidurinio aukštojo išsilavinimo nesuteikiančio mokymo ir aukštojo mokslo) Lietuva išleido mažesnę BVP dalį už EBPO vidurkį (3 pav.).
- Kapitalo sąnaudų dalis tarp visų Lietuvos išlaidų, skiriamų švietimo institucijoms, yra mažesnė, palyginti su bendrajam ugdymui, paviduriniam aukštojo išsilavinimo nesuteikiančiam mokymui ir aukštajam mokslui skiriamų kapitalo sąnaudų EBPO vidurkiu. Bendrajam ugdymui ir paviduriniam aukštojo išsilavinimo nesuteikiančiam mokymui skiriamos kapitalo sąnaudos sudaro 7 proc. visų švietimui skiriamų išlaidų šalyje (tai yra mažiau už 8 proc. siekiantį EBPO vidurkį). Aukštajam mokslui šalies skiriamos kapitalo sąnaudos sudaro 6 proc. (EBPO vidurkis – 11 proc.).
- Išmokos mokytojams (dėstytojams) ir kitiems švietimo darbuotojams sudaro didžiausią einamųjų išlaidų dalį, vertinant visuose švietimo lygmenyse. 2018 metais Lietuva darbuotojų atlyginimams skyrė 77 proc. einamųjų išlaidų (EBPO vidurkis – 74 proc.). Aukštojo mokslo įstaigų darbuotojų darbo užmokesčiui tenka mažesnė einamųjų išlaidų dalis, ir taip yra dėl brangesnės šių įstaigų infrastruktūros ir įrenginių. Lietuvoje aukštojo mokslo darbuotojų išmokoms buvo skiriama 74 proc. (EBPO vidurkis – 68 proc.), kitų švietimo lygmenų darbuotojų atlyginimams – 78 proc. (EBPO vidurkis – 77 proc.) einamųjų išlaidų.

3 pav. BVP procentinė dalis, skiriama visoms švietimo įstaigų išlaidoms (2018 m.) (proc.)

Palyginkite savo šalį: <https://www.compareyourcountry.org/education-at-a-glance-2021/en/5/3059+3060+3061+3062+3063+3064/default>.

1. Pradinis, vidurinis ir povidurinis aukštojo išsilavinimo nesuteikiantis mokymas aprėpia ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo programas.

Šalys išdėstytos mažėjančia tvarka pagal BVP procentinę dalį, skiriamą visoms švietimo įstaigų išlaidoms.

Šaltinis: OECD (2021). C2.1 lentelė. Daugiau informacijos pateikta skyriuje „Šaltiniai“, o pastabos – 3 priede (prieiga per internetą: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterC.pdf)

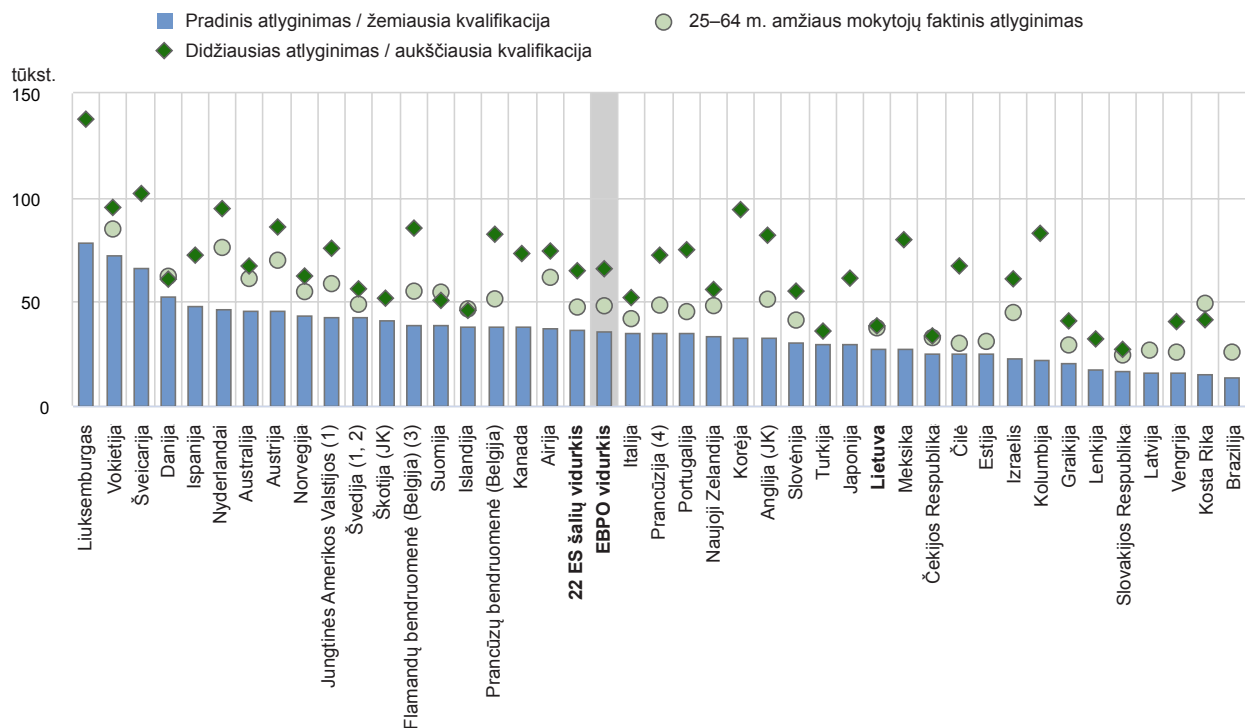
Mokytojų darbo sąlygos

- Mokyklų darbuotojų, ypač mokytojų ir mokyklų vadovų, darbo užmokesčiui skiriamos lėšos sudaro didžiausią formaliojo švietimo išlaidų dalį. Be to, nuo šių darbuotojų atlyginimo dydžio iš dalies priklauso ir mokytojo profesijos patrauklumas. Daugelyje EBPO šalių mokytojų (ir mokyklų vadovų) pareiginė alga valstybinėse švietimo įstaigose priklauso nuo ugdymo pakopos, kurioje jie dirba, ir sukauptos darbo patirties. 2020 m. ikimokyklinio (ISCED 02), pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokytojų, turinčių aukščiausią kvalifikaciją ir gaunančių didžiausią darbo užmokestį, pareiginė alga buvo 86–91 proc. didesnė nei turinčiųjų mažiausią kvalifikaciją (dažniausiai karjeros pradžioje). Lietuvoje didžiausi mokytojų atlyginimai buvo 40–51 proc. didesni už kiekvieno švietimo lygmens nustatytą minimalų atlyginimą (4 pav.). Tačiau dažniausiai mokytojams mokamo atlyginimo dydis yra tarp galimos didžiausios ir nustatytos mažiausios vertės.
- Faktinį mokytojų darbo užmokestį sudaro jų pareiginė alga ir papildomos su darbu susijusios išmokos. Be to, vidutinis faktinis atlyginimas priklauso nuo šių veiksnių: mokytojų amžiaus, darbo stažo ir kvalifikacijos. Lietuvos mokytojai gauna tokį vidutinį faktinį metinį atlyginimą (vertės buvo konvertuotos į JAV dolerius, taikant privataus vartojimo PGP): ikimokyklinio ugdymo lygmenyje (ISCED 02) – 37 389 JAV dol., pradinio ugdymo lygmenyje – 37 389 JAV dol., pagrindinio ir vidurinio ugdymo lygmenyse – po 37 389 JAV dol. Vidutiniškai EBPO šalyse mokytojų vidutinis faktinis metinis atlyginimas ikimokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo lygmenyse atitinkamai yra 40 707 JAV dol., 45 687 JAV dol., 47 988 JAV dol. ir 51 749 JAV dol.

- Beveik visose šalyse ir beveik visų ugdymo lygmenų mokytojų vidutinis faktinis darbo užmokes- tis išliko mažesnis nei aukštojo mokslo darbuotojų. EBPO šalyse ir ekonomikose ikimokyklinio (ISCED 02), pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo pakopų mokytojų atlyginimas vidutiniškai siekia 81–96 proc. aukštojo mokslo darbuotojų uždarbio; Lietuvoje ši proporcija sudaro 119 proc.
- EBPO šalyse vidutinis mokymo valandų skaičius per metus valstybinėse švietimo įstaigose mažė- ja, atitinkamai didėjant švietimo lygmeniui: 2020 m. šis skaičius svyravo nuo 989 val. ikimokyklinio ugdymo pakopoje (ISCED 02), 791 val. pradinio ugdymo pakopoje, 723 val. pagrindinio ugdymo pakopoje ir 685 val. vidurinio ugdymo pakopoje. Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo mokytojai per me- tus moko 640 val., pradinio ugdymo mokytojai – 830 val., pagrindinio ugdymo mokytojai – 854 val., vidurinio ugdymo mokytojai – 854 val.
- Mokytojai darbo metu ne tik moko vaikus, bet atlieka ir kitas užduotis: planuoja pamokas ir joms ruošiasi, vertina mokinių darbus, bendrauja ir bendradarbiauja su mokinių tėvais ar globėjais. Pa- grandinio ugdymo mokytojai Lietuvoje mokymui skiria 57 proc. viso įstatymuose nustatyto darbo laiko (šiuos duomenis pateikusių šalių vidurkis – 44 proc.).
- Visose EBPO šalyse maždaug 35 proc. pradinio ir vidurinio ugdymo mokytojų yra sulaukę bent 50 metų ir per ateinantį dešimtmetį taps pensinio amžiaus, o mokyklinio amžiaus vaikų skaičius kai kuriose šalyse, kaip numatoma, padidės, todėl daugelis vyriausybių privalės įdarbinti ir parengti naujų mokytojų. 2019 metais Lietuvoje bent 50 metų amžiaus sulaukusių pradinio ugdymo moky- tojų buvo 51 proc. – daugiau už 33 proc. siekiantį EBPO vidurkį. Vidutiniškai EBPO šalyse bent 50 metų amžiaus sulaukusių mokytojų dalis auga, didėjant ugdymo lygmeniui: pagrindinio ugdymo pakopoje jų yra 36 proc., vidurinio ugdymo pakopoje – 40 proc. Lietuvoje šių mokytojų dalys atitin- kamai yra 55 proc. pagrindinio ugdymo ir 57 proc. vidurinio ugdymo pakopoje.

4 pav. Pagrindinio ugdymo mokytojų vidutinis faktinis darbo užmokestis, palyginti su mažiausia pradine pareigine alga ir didžiausiais atlyginimais (2020 m.)

Metinė valstybinių švietimo įstaigų mokytojų pareiginė alga, konvertuota į JAV dolerius, taikant PGP

Palyginkite savo šalį: <https://www.compareyourcountry.org/education-at-a-glance-2021/en/7/all/default>.

Pastaba. Faktinis atlyginimas apima priedus ir kitas išmokas.

1. Faktinis bazinis atlyginimas.
2. Didžiausias atlyginimas ir žemiausia, o ne aukščiausia kvalifikacija.
3. Didžiausias atlyginimas ir dažniausiai pasitaikanti, o ne aukščiausia kvalifikacija.
4. Įskaičiuotos vidutinės fiksuotos priemokos už viršvalandžius.

Šalys ir ekonomikos išdėstytos mažėjančia tvarka pagal pradedančiųjų pagrindinio ugdymo mokytojų, turinčių minimalią kvalifikaciją, atlyginimą.

Šaltinis: OECD (2021). D3.3 lentelė ir „Education at a Glance“ duomenų bazė, prieiga per internetą: <http://stats.oecd.org>.

Daugiau informacijos pateikta skyriuje „Šaltiniai“, o pastabos – 3 priede

(prieiga per internetą: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterD.pdf)

Šaltiniai

OECD (2021), *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, prieiga per internetą: <https://dx.doi.org/10.1787/69096873-en>.

OECD (2021), „Regional education“, *OECD Regional Statistics (database)*, prieiga per internetą: <https://dx.doi.org/10.1787/213e806c-en> (žiūrėta 2021 m. liepos 27 d.).

OECD (2021), *“The state of global education – 18 months into the pandemic”*, OECD Publishing, Paris, prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1787/1a23bb23-en>.

Daugiau informacijos

Daugiau informacijos apie leidinį „Žvilgsnis į švietimą 2021“ (angl. *Education at a Glance 2021*) ir visą rodiklių rinkinį galima rasti interneto svetainėje, prieiga: <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>.

Daugiau informacijos apie metodiką, taikytą renkant duomenis pagal kiekvieną rodiklį, nuorodas į šaltinius ir konkrečias pastabas apie kiekvieną šalį galima rasti 3 priede (prieiga per internetą: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3.pdf).

Bendrają informaciją apie metodiką galima rasti EBPO leidinyje „OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics: Concepts, Standards, Definitions and Classifications“ (prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1787/9789264304444-en>).

Naujausius duomenis galima rasti internete (prieiga: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-data-en>) ir paspaudus *StatLinks* nuorodas, pateiktas po šio leidinio lentelėmis ir diagramomis.

Duomenis apie atskirus šalių regionus pagal pasirinktus rodiklius galima rasti EBPO regioninės statistikos duomenų bazėje (*OECD Regional Statistics*, OECD, 2021). Interpretuodami regionų rezultatus, skaitytojais turėtų atsižvelgti į tai, kad šalių regionai gali labai skirtis gyventojų skaičiumi. Pavyzdžiui, regioninius mokyklose užregistruotų mokinių skirtumus gali lemti tai, kad mokiniai lanko mokyklas, veikiančias ne jų gyvenamajame regione; tai ypač būdinga aukštesniems ugdymo lygmenims. Be to, regioniniai skirtumai paprastai yra didesni, kai į analizę įtraukiama daugiau regionų.

Išnagrinėkite, palyginkite ir peržiūrėkite daugiau duomenų bei analizių, paspaudę *Education GPS* nuorodą: <https://gpseducation.oecd.org/>.

Duomenis apie švietimo sistemų reakciją į COVID-19 surinko ir apdorėjo EBPO, remdamasi Apklausa apie bendrą nacionalinį atsaką į COVID-19 ir mokyklų uždarymą duomenimis. Šią apklausą bendradarbiaudami surengė Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO), UNESCO statistikos institutas (UIS), Jungtinių Tautų vaikų fondas (UNICEF), Pasaulio bankas ir EBPO.

Klausimus galima pateikti:

Marie-Helene Doumet

Švietimo ir įgūdžių direktoratas

marie-helene.doumet@oecd.org

Šios šalies ataskaitos (angl. *Country Note*) autoriai:

Etienne Albiser, Heewoon Bae, Andrea Borlizzi, António Carvalho, Eric Charbonnier, Corinne Heckmann, Bruce Golding, Yanjun Guo, Gara Rojas Gonzalez, Daniel Sanchez Serra, Markus Schwabe ir Giovanni Maria Semeraro

Leidinyje išsakytos nuomonės ir argumentai nebūtinai atspindi oficialias EBPO valstybių narių nuostatas.

Šis dokumentas ir visi jame esantys duomenys bei žemėlapiai pateikiami nepažeidžiant jokių teritorijų statuso ar suverenumo, valstybių sienų ar ribų, taip pat be jokių išankstinių nuostatų dėl kurių nors teritorijų, miestų ar vietovių pavadinimų.

Izraelio statistinius duomenis pateikė ir už juos atsakingos atitinkamos Izraelio institucijos. EBPO naudoja šiuos duomenis nepažeisdama Golano aukštumų, Rytų Jeruzalės ir Izraelio naujakurių gyvenviečių Vakarų Krante statuso pagal tarptautinės teisės normas.

Ataskaita paimta iš:
Education at a Glance 2021
OECD Indicators

Visą leidinį galima rasti internete, prieiga:

<https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>

Originalą išleido EBPO anglų kalba tokiu pavadinimu: “Lithuania”, in *Education at a Glance 2021: OECD Indicators* © OECD 2021, <https://doi.org/10.1787/f9439e9e-en>.

Šio vertimo neparengė EBPO, ir jis neturėtų būti laikomas oficialiu EBPO vertimu. Vertimo kokybė ir jo atitiktis originaliam tekstui yra išimtinai vertimo autoriaus ar autorių atsakomybė. Neatitiktis tarp išversto ir originalaus teksto atveju turi būti vadovaujama originaliu tekstu.

© Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos vertimas, 2022

Šis dokumentas ir visi jame esantys duomenys bei žemėlapiai pateikiami nepažeidžiant jokių teritorijų statuso ar suverenumo, valstybių sienų ar ribų, taip pat be jokių išankstinių nuostatų dėl kurių nors teritorijų, miestų ar vietovių pavadinimų. Leidinių ištraukoms gali būti taikomos papildomos atsakomybės apribojimo nuostatos, išdėstytos nesutrumpintame leidinio variante, kurį galima rasti paspaudus pateiktą nuorodą.

ŽVILGSNIS Į ŠVIETIMĄ 2021. LIETUVA – ŠALIES ATASKAITA

Vertėja *Anželika Tekutienė*

Redaktorė *Anželika Tekutienė*

Maketuotojas *Valdas Daraškevičius*

2021-12-29

Išleido Nacionalinės švietimo agentūros Bendrųjų reikalų departamento Aprūpinimo ir leidybos skyrius,
K. Kalinausko g. 7, LT-03107 Vilnius

ISBN 978-609-8275-47-6 (elektroninis leidinys)